

цього великого і могутнього механізму, який може працювати лише злагоджено з цілим механізмом. В іншому разі він сам піддається руйнації (це в кращому випадку), або, якщо це стосується сукупної діяльності людства як виду організмів, може вивести з ладу весь механізм (глибока екологічна катастрофа).

Описані ідеї використані авторами при конструюванні шкільного підручника «Біологія – 8 клас», який пройшов належну апробацію та рекомендований МОН України до друку у 2016 році, як української, так і російською мовами.

ЗАСОБИ ІНТЕГРУВАННЯ ОСВІТИ ДЛЯ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В ШКІЛЬНИЙ КУРС БІОЛОГІЇ

Степанюк А. В., Степанюк Т.О.

Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

e-mail: stepanjuk@chem-bio.com.ua

Існує принаймі два шляхи інтегрування освіти для стабільного розвитку в навчальний предмет «Біологія»: через формування світогляду на засадах концепції стабільного розвитку засобом навчального матеріалу шкільного курсу біології; впровадження нових підходів освіти для сталого розвитку, що реалізують можливості школярів висловлювати та відстоювати власну точку зору, мислити критично, робити ґрунтовний вибір між альтернативами, вчитись працювати в команді тощо.

В даний час все більше науковців починає розуміти, що для того, щоб відновити порушений баланс між суспільством і природою необхідно змінити спосіб життя людини, включивши в практику її життєдіяльності екологічні імперативи. Складність ситуації полягає в тому, що вони діють лише в суспільстві, якому притаманний відповідний світогляд і екологічна

свідомість. Тому формування світогляду, який дозволив би формувати стосунки з іншими жителями планет Земля на науковій основі є надзвичайно актуальним завданням, без вирішення якого будь-який підхід до реалізації проблеми екологічного виховання не буде цілісним з позиції педагогічної науки.

Найновіші дослідження хаосу і порядку в контексті сучасних уявлень про живу і самоорганізуючу систему Землі; переконливі докази існування необхідності та випадковості; модель нової самоорганізуючої “творчої” картини світу, яка включає всебічний взаємозв’язок всіх матеріальних, енергетичних та інформаційних феноменів; обґрунтування можливості стабільного розвитку людства лише в рівноважній (недеградованій) біосфері переконливо свідчать про те, що самим важливим для виживання сучасної цивілізації на планеті Земля є вирішення проблеми зміни людських цінностей. На їх основі необхідно здійснити формування стратегії поведінки в біосфері, структуру особистості, яка б приймала те, що мистецтво людського буття полягає в дотриманні правил, при яких сила самоорганізації в системах природи (включаючи і людський організм) може проявляти свою конструктивну дію, оскільки в людині закладений вищий параметр порядку, який концентрує творчий потенціал. Недотримання цих правил приводить до порушення рівноваги, що і відбулося в наш час, коли постало питання про виживання людства.

На нашу думку, одним із шляхів конструювання стратегії поведінки людини в біосфері, суспільстві, сім’ї є формування екологічного світогляду молоді на основі концепції глибинної екології. До цього спонукає усвідомлення грандіозної складності цінності життя в його земних біосферних межах, катастрофічних наслідків його підкорення і перетворення. Дуже прикро, що попри всі глобальні зміни в пізнанні основ світостворення, сутності життя, ми і надалі намагаємось

розв'язувати проблеми, які виникають перед люством, виходячи переважно знання про організмний рівень організації життя, забуваючи про системно-структурну організацію біосфери, про існування на Землі цілісних, живих систем вищого рівня організації (виду, біосфери).

Глибинна екологія розглядає всі форми життя на Землі як рівноцінні й рівнозначні. Так, добробут та процвітання людства та інших форм життя на Земля мають свою внутрішню цінність, яка не визначається через поняття корисності для людини: люди не мають жодних прав на зменшення цього багатства і розмаїття, за винятком задоволення своїх життєвих потреб; процвітання людського життя та культури сумісні із суттєвим зменшенням чисельності людської популяції, а процвітання інших форм життя вимагає такого зменшення. Тобто, глибинна екологія – це вчення про егалітарне ставлення до світу. Вона виступає з позицій біоцентризму або екоцентризму згідно яких людина як один з біологічних видів не має жодних привілеїв щодо використання інших видів, а її вплив на природу має бути мінімальним.

Екологічна етика має стати регуляторним принципом поведінки та мислення не тільки окремих особистостей, а й головним чином усієї світової цивілізації, якщо звичайно людство не хоче швидко зникнути з лиця Землі. Для цього потрібно на методологічних засадах інтеграції та гуманітаризації змісту освіти, теорії біоцентризму, основних положень синергетики та системології, психоемоційної емпатії розробити новітні технології формування в світогляді молоді доміанти на екологізоване сприйняття довкілля. Актуальність даних розробок зумовлена: недосконалістю сучасної системи екологічного виховання молоді як за змістом, так і за формою та необхідністю її реорганізації на основі теоретико-педагогічного осмислення проблеми; потребою формування екологічно вихованої особистості на основі її включеності у “світ

природи”, суб’єктного характеру сприйняття природних об’єктів і спрямування до непрагматичної взаємодії зі світом природи.

Відповідна діяльність здійснюється у даний час на базі хіміко-біологічного факультету Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

РОЗПОВІДЬ САМОВИДЦЯ ДАНИЛА КУЛИНЯКА

Познякова-Мочевус Е. М.

Член правління Тернопільської обласної «Просвіти» ім. Тараса Шевченка

e-mail: edita.poznyakova@gmail.com

30 років відділяють нас від «долетворно-трагічного 26 квітня 1986-го... І те, що ми не просто вижили, але, попри всі труднощі, будуємо нову, свою українську державу, долаючи Чорнобильську катастрофу, за великим рахунком можна-таки назвати перемогою. Великою перемогою. І значною мірою не лише нею, ай своїм життям ми завдячуємо саме тим героям, які, рятуючи світ в ті весняні дні від ядерної зими, вже загинули самі...»[1] Помер Данило Кулиняк 06 січня 2016 року.

В 30-ту річницю Чорнобильської катастрофи повернемося до витоків страшної біди людства вражаючою за силою творчої напруги історико-документальної поеми «Мічені атоми або Сліпий політ» Данила Кулиняка - поета, прозаїка, журналіста, публіциста, історика і еколога, одного із натхненників створення української екологічної організації «Зелений світ», члена Національної спілки письменників України (з 1987 року).

Ця «розповідь самовидця» сьогодні не втратила своєї актуальності.